

Poř. č. 8/2004

Stanovisko ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů při výkonu působnosti státního zastupitelství k otázce zproštění povinnosti mlčenlivosti zaměstnance České národní banky guvernérem České národní banky a k možnosti použití ustanovení § 8 odst. 5 trestního řádu v těchto případech

I. Rozhoduje-li guvernér České národní banky o žádosti orgánu činného v trestním řízení o zproštění povinnosti mlčenlivosti zaměstnance České národní banky za účelem jeho výslechu jako svědka (8 odst. 2, § 99 odst. 2 trestního řádu), není oprávněn posuzovat, zda výslech zaměstnance jako svědka je nezbytný, je rovněž vázán obsahem žádosti státního zástupce dle § 8 odst. 2 trestního řádu a nemůže přezkoumávat opodstatněnost, důvody, podmínky a rozsah údajů požadovaných v trestním řízení do podání obžaloby; to přísluší výlučně státnímu zástupci.

II. Za „veřejný zájem“ podle ustanovení § 50 odst. 2 zákona č. 6/1993 Sb. lze považovat vždy i zájem na tom, že budou náležitě zjištěny trestné činy a jejich pachatelé podle zákona spravedlivě potrestáni (§ 1 odst. 1 trestního řádu). Probíhá-li tedy ve věci trestní řízení a byly-li dodrženy podmínky stanovené v § 25a odst. 4 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů, státní zástupce vychází z toho, že guvernér České národní banky není oprávněn takové žádosti nevyhovět s odůvodněním, že takový úkon je nadbytečný.

III. Nevyhoví-li guvernér České národní banky žádosti policejního orgánu o zproštění povinnosti mlčenlivosti nebo žádosti státního zástupce učiněné v souladu s ustanovením § 8 odst. 2 trestního řádu, nepřichází v úvahu podání návrhu státního zástupce na vydání předchozího souhlasu soudce k vyžádání skutečností, na něž se vztahuje povinnost mlčenlivosti, protože není splněna podmínka, že zvláštní zákon nestanoví podmínky, za nichž je lze v trestním řízení sdělit (§ 8 odst. 5 trestního řádu). Vyhovění žádosti lze vynucovat popřípadě i prostřednictvím pořádkové pokuty (§ 66 odst. 1 trestního řádu).

Guvernér České národní banky se obrátil svým dopisem ze dne 31. 5. 2004 na nejvyšší státní zástupkyni s žádostí o zaujetí stanoviska ve věci postupu státních

zástupců při podávání žádostí o sdělení údajů ve smyslu § 8 odst. 2 tr. ř. a žádostí o zproštění povinnosti mlčenlivosti guvernérem České národní banky (§ 50 odst. 2 zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů, ve spojení s § 25a odst. 4 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů.¹

Guvernér České národní banky vychází ze stanoviska, podle kterého v těchto případech nebylo ze strany orgánů činných v trestním řízení postupováno v souladu s trestním řádem, jelikož při zproštění povinnosti mlčenlivosti ve služebních věcech v České národní bance není možno aplikovat ustanovení § 8 odst. 4 tr. ř. (dnes § 8 odst. 5 tr. ř.).²

¹ Konkrétně se jednalo o zproštění povinnosti mlčenlivosti několika zaměstnanců bankovního dohledu České národní banky, kdy České národní bance bylo již ve dvou případech doručeno Vrchním státním zastupitelstvím v Praze opatření Obvodního soudu pro Prahu 1 (ze dne 29. 3. 2004 sp. zn. 1 Nt 4014/2004 a ze dne 15. 3. 2004 sp. zn. 43 Nt 40009/04), kterým soud vyhověl žádosti státního zástupce Vrchního státního zastupitelství v Praze a dal souhlas ke zproštění povinnosti mlčenlivosti zaměstnanců České národní banky s využitím ustanovení § 8 odst. 4 tr. ř. (ve znění účinném před novelou č. 283/2004 Sb., protože po 1. 7. 2004 jde již o ustanovení § 8 odst. 5 tr. ř.).

V obou těchto věcech byl nejprve o zproštění povinnosti mlčenlivosti příslušných zaměstnanců požádán Vrchním státním zastupitelstvím v Praze guvernér České národní banky. Poté, co žádosti nebylo vyhověno, požádalo Vrchní státní zastupitelství v Praze soud o souhlas se zproštěním povinnosti mlčenlivosti těchto zaměstnanců v souladu s § 8 odst. 4 tr. ř.

V prvním případě šlo o žádost Vrchního státního zastupitelství v Praze adresovanou České národní bance pod sp. zn. 2 VZv 18/2002 ze dne 10. 7. 2003 o zproštění povinnosti mlčenlivosti dle § 99 odst. 2 tr. ř. ve spojení s ustanovením § 8 odst. 2 tr. ř. dvou zaměstnanců České národní banky ve věci trestního oznámení Československé obchodní banky, a.s., týkajícího se financování emise podřízených dluhopisů emitenta IPB, a. s., v celkové nominální výši 6 miliard Kč v roce 1998 - obviněný Ing. K. a spol. (v lednu 2004 byla zmíněná žádost doplněna o žádost o zproštění povinnosti mlčenlivosti dalšího zaměstnance České národní banky). Česká národní banka ve výše uvedené věci zprostita povinnosti mlčenlivosti celkem čtyři své zaměstnance. Vzhledem k tomu, že povinnosti mlčenlivosti byli již zproštěni výše uvedení vedoucí pracovníci bankovního dohledu České národní banky, kteří byli o předmětné záležitosti komplexně informováni, nebyli povinnosti mlčenlivosti zproštěni **dva** zaměstnanci; následně ČNB obdržela výše uvedené opatření Obvodního soudu pro Prahu 1.

Ve druhém případě se pak jednalo o žádost státního zástupce Vrchního státního zastupitelství v Praze sp. zn. 4 VZn 56/2002 ze dne 6. 2. 2004 o zproštění povinnosti mlčenlivosti zaměstnance bankovního dohledu České národní banky ve věci podnětu Služby pro odhalování korupce a závažné hospodářské trestné činnosti Policie ČR ze dne 7. července 2000 a trestního oznámení Československé obchodní banky, a.s., ze dne 18. 4. 2003 týkajícího se podezření z trestné činnosti spáchané představiteli managementu IPB, a. s., a to v souvislosti s převodem pohledávek na společnost SEKURA, převodem těchto pohledávek na společnost NIPB, a. s. a poskytnutí úvěrů společnosti IMOB, a.s., Apollón Holding, a.s., A. P. KONTO, s.r.o. a Mercatoria, s.r.o., které byly použity na úhradu převedených pohledávek. Zmíněný zaměstnanec měl být v uvedené věci vyslechnut ohledně jednání, úkonu a uzavírání smluv z června roku 1999. Jmenovaný však byl pověřen řízením bankovního dohledu pouze do února 1999. Od té doby přestal být informován o jeho činnosti, neboť již nebyl organizačně začleněn do úseku bankovního dohledu v rámci výkonu svého zaměstnání v České národní bance. Vzhledem k výše uvedenému, jakož i vzhledem k tomu, že v uvedené věci byli již v květnu 2003 zproštěni povinnosti mlčenlivosti dva vedoucí zaměstnanci bankovního dohledu disponující komplexními informacemi týkajícími se uvedeného případu, guvernér České národní banky tohoto zaměstnance povinnosti mlčenlivosti nezprostil. I v tomto případě byl následně aplikován postup dle § 8 odst. 4 (nyní odst. 5) tr. ř.

² V tomto ohledu poukazuje zejména na to, že v případě České národní banky není naplněna podmínka stanovená v první větě ustanovení § 8 odst. 4 tr. ř. (nyní § 8 odst. 5 tr. ř.) („Nestanoví-li zvláštní zákon podmínky,...“), neboť podmínky zproštění povinnosti mlčenlivosti ve služebních věcech jsou stanoveny v zákoně č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů, a v zákoně č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů. Ustanovení § 50 odst. 1 zákona o České národní bance stanoví, že zaměstnanci České národní banky jsou povinni zachovávat mlčenlivost ve služebních věcech, přičemž tato povinnost trvá i po skončení pracovněprávního vztahu

Naznačeným problémem se zabýval i odbor závažné hospodářské a finanční kriminality Nejvyššího státního zastupitelství (v rámci dohledu vykonávaného nad postupem Vrchního státního zastupitelství v Praze) a dospěl k názoru, podle něhož kromě již citovaného ustanovení § 50 zákona č. 6/1993 Sb. (obou jeho odstavců) je potřebné v této věci vzít v úvahu i ustanovení § 25a odst. 1, 4 zákona č. 21/1992 Sb. a dále v neposlední řadě i ustanovení § 8 odst. 1, 2 a 4 tr. ř. Pokud jde o úpravu v zákoně o bankách, tak podle § 25a odst. 1 citovaného zákona jsou všechny osoby provádějící bankovní dohled nebo nucenou správu povinny zachovávat mlčenlivost o všech údajích získaných v souvislosti s výkonem svého povolání, zaměstnání nebo funkce. Za porušení povinnosti mlčenlivosti se podle § 25a odst. 4 tohoto zákona nepovažuje při dodržení zákonných podmínek poskytnutí informací získaných v souvislosti s výkonem bankovního dohledu veřejným orgánům a dalším osobám v České republice, jsou-li informace poskytovány pro plnění jejich funkce. To se týká mimo jiné orgánů činných v trestním řízení (§ 25a odst. 4 písm. i) zákona o bankách; pojem „při dodržení zákonných podmínek“ není v zákoně definován, zřejmě je jím nutno rozumět ve vztahu k trestnímu řízení postup podle § 8 odst. 2 a § 99 odst. 2 tr. ř., a to s přihlédnutím k § 50 zákona o České národní bance).^{3 4}

nebo jiného obdobného vztahu. Povinnost zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, se kterými se seznámí při výkonu své funkce, platí i pro členy poradních orgánů a auditory. Ustanovení § 50 odst. 2 zákona o České národní bance stanoví, že zaměstnanci České národní banky a členové poradních orgánů mohou být zproštěni této povinnosti z důvodu veřejného zájmu guvernérem. Právní úprava podmínek zprošťování povinnosti mlčenlivosti ve služebních věcech v České národní bance je obsažena v § 50 odst. 2 zákona o České národní bance ve spojení s § 25a odst. 4 písm. i) zákona o bankách, kde je uvedeno, že za porušení povinnosti mlčenlivosti se při dodržení zákonných podmínek nepovažuje poskytnutí informací získaných v souvislosti s výkonem bankovního dohledu veřejným orgánům a dalším osobám v České republice, jsou-li informace poskytovány pro plnění jejich funkce, v tomto případě orgánu činného v trestním řízení.

Guvernér České národní banky konečně poukazuje i na výkladové stanovisko č. 1/2003-III. Sb. v. s. NSZ, byť se týká poněkud odlišné problematiky.

³ Ustanovení § 50 odst. 2 zákona o České národní bance sice výslovně nestanoví povinnost guvernéra České národní banky žádosti vyhovět (srov. slova "mohou být zproštěni...", kdežto např. zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů, v ustanovení § 24 odst. 5 stanoví jednoznačně, že povinnosti mlčenlivosti se při splnění stanovených podmínek vůči orgánům činným v trestním řízení nelze dovolávat, nicméně ustanovení § 8 odst. 1 věta první tr. ř. ukládá státním orgánům povinnost bez zbytečného odkladu bezúplatně, nestanoví-li zvláštní předpis jinak (tato formulace se týká úplatnosti či bezúplatnosti dožadání, nikoli takto vymezené povinnosti vyhovovat dožadáním orgánů činných v trestním řízení), vyhovovat dožadáním orgánu činných v trestním řízení při plnění jejich úkolů.

Zákon o bankách a zákon o České národní bance stanoví pro zproštění povinnosti mlčenlivosti pouze tyto podmínky:

- zproštění musí být odůvodněno veřejným zájmem (§ 50 odst. 2 zákona o České národní bance); ten je v případě trestního řízení dán vždy,

- dodržení stanovených zákonných podmínek (vymezených v § 25a odst. 4 a v písm. i) citovaného ustanovení zákona o bankách, tj. žádost musí být podána státním zástupcem (§ 8 odst. 2, § 99 odst. 2 tr. ř., informace musí být poskytovány pro plnění funkce orgánu činného v trestním řízení).

Vzhledem k tomu, že všechny výše uvedené skutečnosti byly splněny, byl podle názoru odboru závažné hospodářské a finanční kriminality Nejvyššího státního zastupitelství guvernér České národní banky ve smyslu § 8 odst. 1 věty první tr. ř. povinen žádostem státního zástupce vyhovět a příslušné zaměstnance České národní banky povinnosti mlčenlivosti zprostit. Přitom je důležité, že ustanovení § 8 odst. 1 věty první tr. ř. tuto povinnost stanoví absolutně, což znamená, že dožadané subjekty nejsou oprávněny posuzovat odůvodněnost požadavků orgánů činných v trestním řízení. V daném případě guvernér České národní banky svou povinnost nesplnil s odůvodněním, že se jedná o nadbytečný úkon, neboť inkriminovaní pracovníci České národní banky nedisponují komplexními informacemi o vyšetřovaných kauzách, a dále proto, že již byli zproštěni mlčenlivosti jiní pracovníci České národní banky, kteří již všechny informace, která má ČNB o těchto kauzách k dispozici, poskytli formou

ad I. - II.

Nejvyšší státní zastupitelství pokládá za nezbytné uvést k naznačené problematice následující:

Některé aspekty této problematiky byly již v minulosti řešeny např. **výkl. stan. č. 7/1999 Sb. v. s. NSZ**,⁵ jež v bodech II. a IV. konstatovalo mj., že oprávnění posuzovat opodstatněnost, důvody, podmínky a rozsah údajů požadovaných v trestním řízení do podání obžaloby ve smyslu citovaného ustanovení náleží výlučně státnímu zástupci. Kromě jiných subjektů i banka (vedle Střediska cenných papírů a správce daně) jsou povinni žádosti vyhovět a nejsou oprávněni přezkoumávat důvodnost jeho postupu. V případě nevyhovění lze součinnost subjektu, od kterého bylo sdělení údajů požadováno, vynucovat uložením pořádkové pokuty podle § 66 tr. ř. Jestliže pro ověření správnosti závěrů zprávy podané ve smyslu § 8 odst. 2 tr. ř. nepostačuje její obsah, lze požádat nejprve o její doplnění za podmínek § 8 odst. 2 tr. ř. Pokud ani toto doplnění nebude dostačující, dokazování může být popřípadě doplněno výsledkem svědka, tj. pracovníka, který zprávu zpracoval, popřípadě jiného pracovníka, jehož výslech podle povahy věci přichází v úvahu. Výslech takového svědka může provést i vyšetřovatel (v souladu s tehdy účinnou procesní úpravou), pokud není nutné vyžadovat další údaje nad rámec původní žádosti státního zástupce učiněné v souladu s § 8 odst. 2 tr. ř.⁶

výslechu. Odepření splnění povinnosti mlčenlivosti guvernérem České národní banky tedy bylo jednoznačně neoprávněné.

Jestliže po odepření zproštění povinnosti mlčenlivosti státní zástupce postupoval dle § 8 odst. 4 tr. ř. (nyní § 8 odst. 5 tr. ř.) a vycházel z toho, že zákon o České národní bance neupravuje podmínky, za nichž lze pro účely trestního řízení sdělovat skutečnosti, na něž se vztahuje povinnost mlčenlivosti, byl jeho postup nesprávný. Nevzal totiž vůbec v úvahu úpravu vyplývající z § 25a zákona o bankách, který tyto podmínky ve spojení s § 8 odst. 2 a § 99 odst. 2 tr. ř. a § 50 odst. 2 zákona o České národní bance stanoví, což postup podle § 8 odst. 4 tr. ř. (§ 8 odst. 5 tr. ř.) vylučuje. Nesprávnou argumentaci státního zástupce posléze převzali i soudci, kteří o podaných návrzích rozhodovali (rovněž nevzali v úvahu úpravu obsaženou v zákoně o bankách). Na místě bylo, aby státní zástupce, resp. policejní orgán, přistoupili k vynucení splnění povinnosti guvernéra České národní banky ukládáním pořádkových pokut.

⁴ Na základě vykonaného dohledu pak nejvyšší státní zástupkyně dne 28. 7. 2004 pod sp. zn. 1 Spr 285/2004 zaslala guvernérovi České národní banky dopis, v němž kromě jiného konstatuje, že byla přijata opatření směřující k tomu, aby k nesprávné aplikaci ustanovení § 8 odst. 4 (odst. 5) tr. ř. již nedocházelo. Na druhé straně však za bezchybný přístup nepovažuje ani odmítnutí zprostit povinnosti mlčenlivosti zaměstnance České národní banky s příslušným odůvodněním.

Pokud jsou splněny všechny shora naznačené zákonné podmínky (jak tomu bylo i v obou věcech zmíněných výše), je dána povinnost vyplývající z ustanovení § 8 odst. 1 věty první tr. ř. žádosti o zproštění povinnosti mlčenlivosti státního zástupce vyhovět a příslušné zaměstnance povinnosti mlčenlivosti zprostit. Považuje rovněž za důležité zmínit, že § 8 odst. 1 věta první tr. ř. tuto povinnost stanoví absolutně, tedy že dožádaný státní orgán, právnická či fyzická osoba nejsou oprávněni posuzovat odůvodněnost požadavků orgánů činných v trestním řízení. V daném případě proto guvernérovi České národní banky nepříslušelo posouzení, zda se jedná či nejedná o nadbytečný úkon v podobě výsledků svědků z řad dalších pracovníků České národní banky.

⁵ K problematice řešené tímto stanoviskem srov. podrobněji Fenyk, J. – Ondruš, R.: Česká národní banka jako státní orgán a její postavení v trestním řízení, Správní právo č. 2/1997, s. 2; Ondruš, R.: Ještě jedno pozastavení nad postavením ČNB jako státního orgánu, Správní právo č. 1/1998, s. 30.

⁶ Zvlášť je třeba v této souvislosti poukázat na poznámku pod čarou č. 14 v textu tohoto výkladového stanoviska, která činila zásadní rozlišení institutů bankovního tajemství a povinnosti mlčenlivosti v tzv. služebních věcech dotýkajících se zájmů banky a jejích klientů,

Nejvyšší státní zastupitelství řešilo dokonce (v roce 1999 pod sp. zn. 3 NZt 5/1999) i otázku vztahující se k problematice, zda guvernér České národní banky musí vždy vyhovět žádosti o zproštění povinnosti mlčenlivosti.⁷

Po poměrně zásadních změnách právní úpravy (provedenou především novelou č. 126/2002 Sb.) je třeba řešit uvedenou problematiku sice s přihlédnutím k obsahu výkl. stan. č. 7/1999 Sb. v. s. NSZ, ale i se zřetelem ke změnám, které byly provedeny v zákoně č. 6/1993 Sb.

Za zcela zásadní je nutno považovat skutečnost, že i dnes je účinné ustanovení § 49 zákona č. 6/1993 Sb., které stanoví, že na všechny bankovní operace České národní banky včetně stavů na účtech, které vede, se vztahuje **bankovní tajemství** (zde tedy působí Česká národní banka stejně jako kterákoli jiná banka).

Ve smyslu § 50 odst. 1 a 2 zákona č. 6/1993 Sb. zaměstnanci České národní banky jsou **povinni zachovávat mlčenlivost** ve služebních věcech (jedná se o tzv. služební mlčenlivost).⁸ Tato povinnost trvá i po skončení pracovněprávního vztahu nebo jiného obdobného vztahu. Povinnost zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, se kterými se seznámí při výkonu své funkce, platí i pro členy poradních orgánů a auditory. Zaměstnanci České národní banky a členové poradních orgánů mohou být zproštěni této povinnosti z důvodu veřejného zájmu guvernérem.

Obdobně, jak se o tom zmiňovalo výkl. stan. č. 7/1999 Sb. v. s. NSZ, je nutno rozlišovat instituty bankovního tajemství a tzv. povinnost mlčenlivosti ve služebních věcech.⁹

⁷ Citovaný problém nebyl vyřešen zcela jednoznačně a výkladové stanovisko nakonec vydáno nebylo. V souvislosti s posuzováním naznačené problematiky (na gremiální poradě konané dne 31. 8. 1999) byl tehdy mj. vysloven i názor, podle něhož guvernér České národní banky není oprávněn přezkoumávat oprávněnost či odůvodněnost žádosti státního zástupce učiněné v souladu s § 8 odst. 2 tr. ř. Pokud je žádost dostatečně konkrétní, splňuje předepsané formální náležitosti, je i guvernér České národní banky povinen takové žádosti vyhovět. Problém může být pouze v tom, že postup dle § 8 odst. 2 tr. ř. bylo možno v souladu s tehdejší úpravou uplatnit toliko v případech, kdy se jednalo o prolomení bankovního tajemství dle § 49 zákona č. 6/1993 Sb., tedy v těch případech, kdy šlo o bankovní operace České národní banky. Nebylo možné zřejmě takto postupovat, pokud by šlo o situace, ve kterých Česká národní banka vystupovala jako orgán bankovního dohledu (v této době nebyla ještě účinná úprava obsažená v ustanovení § 25a zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, jež byla do tohoto zákona vložena až novelou provedenou zákonem č. 126/2002 Sb. s účinností od 1. 5. 2002). V takových případech bylo nutno uplatnit např. formu odborného vyjádření podle § 105 odst. 1 druhá věta tr. ř., popř. vyžádání předložení listinných materiálů podle § 78, § 79 tr. ř., apod. Dále s přihlédnutím k odlišnosti institutů bankovního tajemství a povinnosti mlčenlivosti bylo dovozováno, že pouze v případech, kdy se jedná o prolomení povinnosti mlčenlivosti podle § 50 odst. 1 zákona o České národní bance, mělo přicházet v úvahu oprávnění guvernéra České národní banky zprostit určitou osobu této povinnosti ve smyslu ustanovení § 50 odst. 2 citovaného zákona (opětovně je třeba zdůraznit, že šlo o právní stav před novelou č. 126/2002 Sb.). V rámci diskuse na gremiální poradě k zmíněnému problému se zpravidla poukazovalo na to, že guvernér České národní banky jistou volnost při rozhodování o zproštění mlčenlivosti má; mohl by např. zvažovat, zda existence veřejného zájmu jako podmínky pro vyslovení závěru o zproštění povinnosti mlčenlivosti není vyloučena např. v souvislosti s výkonem činností uvedených v ustanovení § 2 odst. 2 zákona č. 6/1993 Sb. Tzv. negativní rozhodnutí guvernéra České národní banky zřejmě nemohlo podléhat přezkumu nějakého jiného státního orgánu.

⁸ K obdobné povinnosti mlčenlivosti u zaměstnanců bank a členů dozorčí rady srov. pak úpravu v § 39 odst. 1 a 2 zákona č. 21/1992 Sb.

⁹ **Bankovní tajemství** je obecně vymezeno v ustanovení § 38 odst. 1 zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů. Bankovní tajemství je možné definovat jako zákaz určený bance, jako právnické osobě „sui generis“, sdělovat třetím osobám jakékoli informace či údaje týkající se bankovních obchodů a služeb, pokud by k tomu oprávněná osoba (klient banky) nedala výslovný souhlas. Údaje tvořící předmět bankovního tajemství je možné od banky vyžádat pouze ve

Z úpravy v ustanovení § 38 odst. 2 věty první zákona o bankách vyplývá, že zprávu o všech záležitostech, které jsou předmětem bankovního tajemství, je banka povinna podat osobám pověřeným výkonem **bankovního dohledu**.

Rozsah výkonu **bankovního dohledu** je obsahem úpravy v ustanovení § 25 odst. 1 věty první a druhé zákona o bankách.¹⁰

Ustanovení § 25a odst. 1 zákona o bankách (ve znění citované novely č. 126/2002 Sb.) upravuje **další případ** povinnosti mlčenlivosti ve služebních věcech, v tomto případě ve vztahu k osobám provádějícím bankovní dohled (resp. nucenou správu). Podle této úpravy všechny osoby provádějící bankovní dohled (nebo nucenou správu) jsou povinny zachovávat mlčenlivost o všech údajích získaných v souvislosti s výkonem svého povolání, zaměstnání nebo funkce. Mohou poskytovat třetím osobám pouze informace v souhrnné podobě, u nichž nelze identifikovat, o kterou konkrétní banku či osobu se jedná. Povinnost mlčenlivosti trvá i po skončení povolání, zaměstnání nebo funkce.

Ve shodě s ustanovením § 25a odst. 4 písm. i) zákona o bankách se za porušení povinnosti mlčenlivosti při dodržení zákonných podmínek nepovažuje poskytnutí informací získaných v souvislosti s výkonem bankovního dohledu veřejným orgánům a dalším osobám v České republice, jsou-li informace poskytovány kromě jiných i orgánům činným v trestním řízení pro plnění jejich funkce. Informace získané v souvislosti s výkonem bankovního dohledu mohou být poskytnuty též mezinárodními organizacím, působícím na úseku boje proti trestné činnosti, a dále orgánům cizích států činným v trestním řízení pro plnění jejich funkce

formě zvláštní, kvalifikované žádosti; k jejímu podání je v přípravném řízení výlučně oprávněn státní zástupce.

Povinnost mlčenlivosti je jedním z druhů státem uložené povinnosti mlčenlivosti tak, jak ji má na mysli § 99 odst. 2 tr. ř. Taktó uložená povinnost je pak důvodem zákazu výsledku osoby vázané povinností mlčenlivosti jako svědka v trestním řízení. Stejně jako u bankovního tajemství může být i povinnost mlčenlivosti ve služebních věcech prolomena, a to v případě, že je zaměstnanec banky či jiná v zákoně uvedená osoba této povinnosti zproštěna. Zákon o bankách prolomení povinnosti připouští z důvodů uvedených v § 38 odst. 2, 3 a 6 zákona o bankách (orgánů činných v trestním řízení se týká ustanovení § 38 odst. 3 písm. b) zákona o bankách). O zproštění povinnosti mlčenlivosti je možné v rámci trestního řízení požádat na základě § 99 odst. 2 tr. ř., přičemž okruh orgánů činných v trestním řízení k tomu oprávněných není - na rozdíl od ustanovení § 8 odst. 2 tr. ř. - nijak omezen. To tedy znamená, že k podání žádosti o zproštění povinnosti mlčenlivosti je oprávněn kterýkoli orgán uvedený v § 12 odst. 1 tr. ř. včetně policejního orgánu (v přípravném řízení). Osobu vázanou touto povinností může zprostit pouze statutární orgán banky. Ze znění zákona lze dovodit, že zproštění povinnosti mlčenlivosti je zde povinností statutárního orgánu banky; zproštění není dáno k jeho úvaze. To se týká plně i komerčních bank.

Rozdíl mezi prolomením bankovního tajemství a zproštěním povinnosti mlčenlivosti ve služebních věcech banky a jejích klientů spočívá v tom, že zatímco bankovní tajemství zavazuje banku jako celek, jako právnickou osobu „sui generis“, povinnost mlčenlivosti zavazuje konkrétní fyzické osoby přicházející do bezprostředního styku se služebními věcmi dotýkajícími se zájmů banky a jejích klientů. Rozdíl mezi oběma instituty je však i věcný. Zatímco prolomením bankovního tajemství jsou zjišťovány konkrétní údaje tvořící jeho předmět, pak prolomením mlčenlivosti ve služebních věcech banky a jejích klientů a následným výsledkem osoby této povinnosti zproštěné jsou objasňovány skutkové okolnosti dané trestní věcí, tedy okolnosti věcné, časové i osobní.

Bližze srov. i: Koukal, P.: Banka a trestní řízení, Právní praxe č. 2/1996, s. 62; Šámal, P. – Púry, F. – Sotolář, A. – Štenglová, I.: Podnikání a ekonomická kriminalita v České republice, C. H. Beck, Praha 2001, na s. 209.

¹⁰ Citovaná úprava stanoví, že činnost bank včetně jejich poboček působících na území cizího státu podléhá bankovnímu dohledu vykonávanému Českou národní bankou, včetně kontrol na místě. Činnost poboček zahraničních bank podléhá dohledu země sídla zahraniční banky a v rozsahu stanoveném zákonem bankovnímu dohledu vykonávanému Českou národní bankou.

(to za podmínky, že příslušný orgán nebo osoba chrání informace nejméně v rozsahu, jaký je požadován právem Evropských společenství (§ 25a odst. 6 a 7 zákona o bankách).

Úprava v § 50 zákona č. 6/1993 Sb. byla již shora citována – vyplývá z ní jednak mlčenlivost ve služebních věcech, přičemž povinnost mlčenlivosti trvá i po skončení pracovněprávního vztahu nebo jiného obdobného vztahu, jednak skutečnost (zde již rovněž opakovaně konstatovaná), že zaměstnanci České národní banky a členové poradních orgánů **mohou** být zproštěni této povinnosti z důvodu veřejného zájmu guvernérem.

Ze shora citovaných ustanovení tedy vyplývá, že je třeba odlišovat zásahy do bankovního tajemství, které je podle trestního řádu za podmínek uvedených v ustanovení § 8 odst. 2 tr. ř. v přípravném řízení **vylučně** oprávněn činit pouze státní zástupce (nikoli policejní orgán), což by se např. mohlo vztahovat na všechny bankovní operace prováděné Českou národní bankou ve shodě s ustanovením § 49 zákona č. 6/1993 Sb. (kde se jedná o stejné klientské záležitosti jako v případě kterékoli jiné banky), a prolomení povinnosti mlčenlivosti stanovené zaměstnancům České národní banky v ustanovení § 50 odst. 1 zákona o České národní bance. Sem spadá i povinnost mlčenlivosti uložená zaměstnancům bankovního dohledu (osobám provádějícím bankovní dohled) v ustanovení § 25a odst. 1 zákona o bankách. V tomto případě se jedná o mlčenlivost ve služebních věcech a pokud se nezasahuje jakýmkoli způsobem do bankovního tajemství tak, jak bylo výše vymezeno, jde o **průlom** do povinnosti mlčenlivosti. V souladu s tím, co již bylo výše naznačeno, zde tedy zásadně postačí žádost orgánu činného v trestním řízení (i policejního orgánu), jenž zamýšlí příslušný výsledek osoby provést (převážně jako svědka). Naproti tomu za předpokladu, že by měly být takto zjišťovány údaje tvořící předmět bankovního tajemství (např. u zaniklých bank), byla by nezbytná žádost státního zástupce učiněná v souladu s ustanovením § 8 odst. 2 tr. ř.

Je tedy možno vycházet z toho, že guvernér České národní banky, jestliže mu byla doručena ať už žádost o zproštění povinnosti mlčenlivosti nebo žádost státního zástupce ve smyslu § 8 odst. 2 tr. ř.,¹¹ jde-li o případ, má-li být zproštěn zaměstnanec bankovního dohledu (a pochopitelně v jakýchkoli dalších případech, pokud by měl být zproštěn povinnosti mlčenlivosti zaměstnanec České národní banky, přistoupí ke zproštění povinnosti mlčenlivosti z důvodu **veřejného zájmu**. Tento pojem samotný zákon č. 6/1993 Sb. nikde nevymezuje. To neznamená, že by se tento pojem neobjevoval v řadě různých právních předpisů, dokonce je možno uvést, že těchto právních předpisů je velké množství.¹²

¹¹ U níž výkladové stanovisko č. 7/1999 Sb. v. s. NSZ vychází z toho, že smyslem ustanovení § 8 odst. 2 tr. ř. je, aby údaje obsahující bankovní tajemství (vedle údajů z evidence cenných papírů nebo údajů získaných v daňovém řízení; totéž by se týkalo i vyžadování individuálních údajů získaných podle zákona č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě, ve znění pozdějších předpisů, pro statistické účely – v řízení o trestném činu neoprávněného nakládání s osobními údaji podle § 178 tr. zák.), byly vyžadovány jen v odůvodněných případech. Státní zástupce, který tyto údaje požaduje, je proto povinen dbát na to, aby průlom mj. i do bankovního tajemství, nebyl v rozporu s účelem sledovaným trestním řízením, a pokud je těchto údajů nezbytně třeba, aby i jejich rozsah odpovídal skutečné potřebě trestního řízení.

¹² Např. lze zmínit čl. 11 odst. 2 a 4 Listiny základních práv a svobod (zákon stanoví, který majetek nezbytný k zabezpečování potřeb celé společnosti, rozvoje národního hospodářství a **veřejného zájmu** smí být jen ve vlastnictví státu, obce nebo určených právnických osob; vyvlastnění nebo nucené omezení vlastnického práva je možné ve **veřejném zájmu**, a to na základě zákona a za náhradu), čl. 30 odst. 1 Ústavy České republiky (pro vyšetření věci **veřejného zájmu** může Poslanecká sněmovna zřídit vyšetřovací komisi, navrhne-li to nejméně pětina poslanců), § 79 odst. 2 (Ústavní soud může na návrh stěžovatele odložit vykonatelnost napadeného rozhodnutí, jestliže to

Výkl. stan. č. 4/1999 Sb. v. s. NSZ se zabývalo vymezením jiného, v zásadě obdobného pojmu, kterého používá ustanovení § 55 odst. 2 písm. d) zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů, o povinnosti mlčenlivosti zdravotnických pracovníků, a to pojmu „**důležitý státní zájem**“.¹³

Problematikou vymezení veřejného zájmu v trestním řízení i v jiném než trestním řízení se zabýval velmi zevrubně J. Fenyk,¹⁴ a to především ve spojení s postavením státního zástupce (veřejného žalobce) v těchto druzích řízení. J. Fenyk¹⁵ veřejný zájem v trestním řízení definuje jako určitou směřovanou aplikaci úvah o ochraně jednotlivých zájmů lidské společnosti, které se v trestním řízení dotýkají zejména nutnosti trestat některá nedovolená jednání. Veřejný zájem v trestním řízení je zájmem zvláštní, pohyblivé povahy. Jak zájmy obviněného (soukromé), představované jím samým a jeho obhájcem, tak zájmy společnosti (veřejné) představované žalobcem, nesou určitou pečeť jednostrannosti. Proti zájmům jednotlivce stojí zájem veřejnosti. Úlohou nestranného soudce je, aby tyto dva zájmy pomocí zákona a jeho výkladu rozsoudil. Na uvedenou tematiku zaměřil

nebude v rozporu s důležitým **veřejným zájmem** a jestliže by výkon rozhodnutí nebo uskutečnění oprávnění, přiznaného rozhodnutím třetí osobě, znamenal pro stěžovatele nepoměrně větší újmu, než jaká při odložení vykonatelnosti může vzniknout jiným osobám), § 80 odst. 1 (směřuje-li ústavní stížnost proti jinému zásahu orgánu veřejné moci, než je rozhodnutí, může Ústavní soud k odvrácení hrozící vážné škody nebo újmy, k zabránění hrozícímu násilnému zásahu nebo z jiného závažného **veřejného zájmu** uložit orgánu veřejné moci, aby v zásahu nepokračoval - předběžné opatření), § 119a odst. 2 zákona 182/1993 Sb., o Ústavním soudu (pokud je stanovena nepřipustnost návrhu na obnovu – v odst. 1 - Ústavní soud neodmítne přijetí návrhu na obnovu řízení z důvodů podle § 119a odst. 1, jestliže **veřejný zájem** na obnově řízení podstatně převyšuje vlastní zájem navrhovatele), § 1 odst. 1 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství (zřizuje se státní zastupitelství jako soustava úřadů státu, určených k zastupování státu při ochraně **veřejného zájmu** ve věcech svěřených zákonem do působnosti státního zastupitelství), § 6 odst. 4, § 11 odst. 4, § 15 odst. 6 písm. c) a čtená další ustanovení zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů, vodní zákon, § 309 odst. 1 tr. ř. v dovětku, jestliže se tu uvádí, že schválení narovnání přichází v úvahu mimo jiné i tehdy, považuje-li státní zástupce (v přípravném řízení) nebo soud takový způsob vyřízení věci (tj. schválením narovnání) za dostačující vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného činu, k míře, jakou byl trestným činem dotčen **veřejný zájem**, k osobě obviněného a jeho osobním a majetkovým poměrům), § 66 odst. 2 soudního řádu správního (správní žalobu je oprávněn podat nejvyšší státní zástupce, jestliže k jejímu podání shledá závažný **veřejný zájem**), § 136 odst. 4 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti (zaměstnanci orgánů kontroly jsou povinni zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o kterých se dozvěděli při výkonu kontroly, a nezneužívat znalosti těchto skutečností - zaměstnanec orgánu kontroly může zbavit povinnosti mlčenlivosti ten, v jehož zájmu tuto povinnost mají, nebo ve **veřejném zájmu** vedoucí orgánu kontroly - tímto ustanovením není dotčena povinnost oznamovat určité skutečnosti orgánům příslušným podle zvláštních právních předpisů, např. podle § 8 odst. 1 tr. ř.), atd.

¹³ Zmíněné výkladové stanovisko pod bodem III. vychází z toho, že povinnost mlčenlivosti podle ustanovení § 55 odst. 2 písm. d), odst. 3 zák. č. 20/1966 Sb. je prolomena i tehdy, jestliže byl zdravotnický pracovník této povinnosti mlčenlivosti zproštěn nadřízeným orgánem v **důležitém státním zájmu**. Za „**důležitý státní zájem**“ podle tohoto ustanovení lze považovat i zájem na tom, že budou náležitě zjištěny trestné činy a jejich pachatelé podle zákona spravedlivě potrestáni (§ 1 odst. 1 tr. ř.). Zda je v konkrétním případě splněn tento zájem, je třeba zkoumat jednak z hlediska, zda by na základě údajů, jež by byly získány zásahem do povinnosti mlčenlivosti upravené v ustanovení § 55 odst. 2 písm. d), resp. i odst. 3, zákona č. 20/1966 Sb., bylo možno věc objasnit v rozsahu vyplývajícím z ustanovení § 2 odst. 5 tr. ř., jednak z hlediska závažnosti stíhaného skutku, který by mohl být posouzen jako trestný čin, jehož následkem je těžká újma na zdraví (§ 89 odst. 7 tr. zák.) nebo smrt, popř. jako jiný zvlášť závažný trestný čin (§ 41 odst. 2 tr. zák.).

¹⁴ Fenyk, J.: Veřejná žaloba. Díl první – historie, současnost a možný vývoj veřejné žaloby, příručky Ministerstva spravedlnosti České republiky, sv. 62, s. 160 – 175 a 183 – 185.

¹⁵ Fenyk, J.: Veřejná žaloba. Díl první – historie, současnost a možný vývoj veřejné žaloby, příručky Ministerstva spravedlnosti České republiky, sv. 62, s. 160.

pozornost i J. Záruba.¹⁶ Poukazuje zejména na to, že veřejný zájem nemůže být konstantní, a proto by bylo obtížné stanovit jeho legální definici. Zmiňuje i názor K. Eliáše,¹⁷ podle něhož jestliže okolnosti v určité skutkové situaci reprezentují veřejný zájem, v jiné skutkové situaci jej reprezentovat nemusí a naopak budou nuceny ustoupit jinému zájmovému účelu. Ochranu veřejných zájmů stát musí při plnění svých funkcí garantovat. Jde zejména o ochranu demokracie, lidských práv, především života a zdraví fyzických osob, životního prostředí, majetku státu, atd. Případy, ve kterých je dán veřejný zájem, označuje ve svých rozhodnutích i Ústavní soud. Z nich poměrně plasticky vyplývá rozmanitost těchto věcí.¹⁸

Jakkoli je velmi obtížné pojem „veřejný zájem“, jehož užívá i citované ustanovení § 50 odst. 2 zákona o České národní bance, jednoznačně definovat, je zřejmé, že – obdobně, jak je tomu v případě pojmu „důležitý státní zájem“ v ustanovení § 55 odst. 2 písm. d) zákona č. 20/1966 Sb.¹⁹ – veřejný zájem bude dán v souvislosti s požadavkem, aby byly náležitě zjištěny trestné činy a jejich pachatelé podle zákona spravedlivě potrestáni (§ 1 odst. 1 tr. ř.). Zda je v konkrétním případě splněn tento zájem, je třeba zkoumat jednak z hlediska, zda na základě údajů, jež by byly získány zásahem do povinnosti mlčenlivosti upravené v ustanovení § 50 odst. 1 zákona č. 6/1993 Sb., bylo možno věc objasnit v rozsahu vyplývajícím z ustanovení § 2 odst. 5 tr. ř., jednak z hlediska závažnosti stíhaného skutku. V případech jednání z oblasti ekonomické a finanční kriminality (v zásadě trestné činy podle hlavy druhé zvláštní části trestního zákona, vybrané trestné činy podle hlavy deváté zvláštní části trestního zákona a některé další trestné činy podle jiných hlav zvláštní části, zejména korupční povahy nebo trestný čin neoprávněného nakládání s osobními údaji podle § 178 tr. zák., atd.) je možno oprávněně dovozovat, že veřejný zájem bude dán vždy.

Podmínka naplnění veřejného zájmu uvedená v ustanovení § 50 odst. 2 zákona č. 6/1993 Sb. je guvernérem České národní banky posuzována jako podmínka hmotněprávní, která odůvodňuje rozhodnutí o zproštění povinnosti mlčenlivosti příslušného zaměstnance. Součástí této podmínky je, zda zájem, na který se v žádosti o zproštění odkazuje, je skutečně zájmem veřejným. Je možno vycházet ze závěru, že i když zákon používá v ustanovení § 50 odst. 2 zákona o České národní bance slovo „může“, je tomu tak především proto, že ke zproštění povinnosti mlčenlivosti může dojít i ve vztahu k jiným situacím, než kterou představuje samotný fakt konání trestního řízení. Tyto situace zde není možno nijak

¹⁶ Srov. Kocourek, J., Záruba, J.: Zákon o soudech a soudcích; Zákon o státním zastupitelství. Komentář. 2., doplněné a přepracované vydání, C. H. Beck, Praha 2004, s. 394 – 399.

¹⁷ Eliáš, K.: Veřejný zájem, Ad notam č. 5/1998, s. 105.

¹⁸ J. Záruba v komentáři citovaném v předchozích poznámkách pod čarou na s. 396 poznamenává, že veřejný zájem může být spatřován např. v případech, kdy neuplatnění právního prostředku, jenž ho má chránit, by mohlo ohrozit základní práva fyzických nebo právnických osob nebo zájem na ochraně cílů stanovených Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod, kdy je nutné zajistit dodržování právního předpisu o jednáních, jehož zachování podle obecného názoru patří k nezbytným předpokladům lidského soužití, dále tehdy, kdy je třeba sladit zájem konkrétní oprávněné osoby a obecný zájem širšího celku, který by zneužití výkonu práva oprávněnou osobou mohlo poškodit, ve kterých to vyžaduje zájem na **ochraně národní nebo veřejné bezpečnosti**, ve kterých to vyžaduje zachování veřejnoprávní povinnosti, kdy k **porušení práva došlo zásahem, který je trestným činem**, kdy je dán zájem na ochraně zdraví nebo morálky, kdy může být dotčen zájem na ochraně nezletilých osob, apod.

¹⁹ S tím, že slovo „důležitý“ ještě více zvýrazňuje závažnost takového zájmu (obdobně jako slovo „závažný“ v ustanovení § 66 odst. 2 soudního řádu správního). Jinak pochopitelně pojmy „veřejný zájem“ a „státní zájem“ nejsou zdaleka totožné, ale zákon č. 20/1966 Sb. byl schválen v poněkud jiných historických podmínkách, a proto uvedený pojem „státní zájem“ lze vykládat v zásadě obdobně jako pojem „veřejný zájem“

konkrétně vypočítávat, jen obecně lze uvést, že guvernér České národní banky v těchto případech vždy posuzuje, zda z hlediska hlavního cíle činnosti České národní banky a způsobů jeho realizace (§ 2 zákona č. 6/1993 Sb.), tedy z hlediska péče o cenovou stabilitu, úsilí směřujícího k zajištění měnové stability, řízení peněžního oběhu, platebního styku a zúčtování bank, vykonávání bankovního dohledu a péče o bezpečné fungování a účelný rozvoj bankovního systému v České republice, je či není uvedený zájem naplněn. Lze si jen obtížně představit, že by existoval jiný zájem vyplývající z hlavních činností České národní banky (příčemž podrobná úprava této činnosti je obsahem zákona č. 6/1993 Sb. nebo zvláštního zákona, např. zákona č. 124/2002 Sb., o platebním styku), který by bylo na místě preferovat na úkor zájmu vztahujícího se ke konání trestního řízení. Muselo by pak jít o zájem, který by převažoval zájem na tom, že budou náležitě zjištěny trestné činy a jejich pachatelé podle zákona spravedlivě potrestáni (§ 1 odst. 1 tr. ř.).

Z toho lze důvodně vyvozovat, že státní zástupce vykonávající dozor nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení ve věci, v níž byla učiněna žádost o zproštění povinnosti mlčenlivosti nebo žádost o údaje podléhající bankovnímu tajemství, může důvodně vycházet z toho, že guvernér České národní banky při rozhodování o zproštění povinnosti mlčenlivosti (§ 50 odst. 2 zákona č. 6/1993 Sb.) vždy zvažuje naplnění hmotněprávní podmínky veřejného zájmu; není oprávněn odmítnout žádost o zproštění povinnosti mlčenlivosti (nebo žádosti učiněné v souladu s ustanovením § 8 odst. 2 tr. ř. státním zástupcem) s poukazem na to, že další výslech svědka – zaměstnance České národní banky (zaměstnance bankovního dohledu) – pokládá za nadbytečný či dokonce zcela nedůvodný, atd. Otázka, zda má být proveden výslech svědka nebo zda mají být vyžádány určité údaje získané při výkonu bankovního dohledu, již v přípravném řízení přísluší výlučně státnímu zástupci (který vykonává dozor nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení, následně – bude-li podána obžaloba, zastupuje veřejnou žalobu v řízení před soudem, a s konečnou platností v přípravném řízení rozhoduje o objemu skutkových zjištění, jež je třeba učinit) nebo policejnímu orgánu (s naznačeným dominantním postavením státního zástupce i při určení rozsahu skutkových zjištění v přípravném řízení). Do této nezadatelné pravomoci státního zástupce nebo policejního orgánu není oprávněn guvernér České národní banky zasahovat. Kdyby tomu tak mělo být, znamenalo by to, že si osobuje pravomoci i v trestním řízení; takový závěr nelze na základě platné úpravy učinit. Česká národní banka neplní žádné úkoly v trestním řízení, má pouze povinnost oznamovat trestné činy podle § 8 odst. 1 věty první tr. ř., dále povinnost vyhovovat dožadáním orgánů činných v trestním řízení (§ 8 odst. 1 věta druhá tr. ř.), konečně je zde pravomoc guvernéra České národní banky rozhodovat o zproštění povinnosti mlčenlivosti u zaměstnanců České národní banky v případech stanovených v § 50 odst. 2 zákona o České národní bance ve spojení s § 25a odst. 4 zákona č. 21/1992 Sb.

Z toho, co bylo dosud uvedeno, je zřejmé, že si lze jen obtížně představit případ, že by guvernér České národní banky v probíhajícím trestním (přípravném) řízení a při splnění podmínek uvedených v § 25a odst. 4 zákona o bankách (má-li být proveden výslech svědka, podání žádosti policejním orgánem, jinak podání žádosti podle ustanovení § 8 odst. 2 tr. ř. státním zástupcem, zasahuje-li se do bankovního tajemství), mohl rozhodnout tak, že příslušného zaměstnance České národní banky nezproští povinnosti mlčenlivosti.

Na druhé straně jen ze znění ustanovení § 8 odst. 1 věty první tr. ř. o tom, že státní orgány, právnické a fyzické osoby jsou povinny bez zbytečného odkladu, a nestanoví-li zvláštní předpis jinak, i bez úplaty vyhovovat dožadáním orgánů činných

v trestním řízení při plnění jejich úkolů, nelze dovozovat povinnost guvernéra České národní banky zprostit vždy povinnosti mlčenlivosti zaměstnance České národní banky (a jmenovitě zaměstnance bankovního dohledu). Tak by tomu zřejmě bylo i bez úpravy v § 8 odst. 4 tr. ř. (srov. znění ustanovení § 50 odst. 2 zákona o České národní bance a zejména slovo „může“, podmínka veřejného zájmu je – jak již bylo řečeno – podmínkou hmotněprávní, úprava v § 8 odst. 1 tr. ř. je úpravou procesní). Ale ze znění ustanovení § 8 odst. 4 tr. ř. (po novele č. 283/2004 Sb., která v § 8 vložila nový odstavec 3 a navazující odstavce přečíslovala) jednoznačně vyplývá, že plnění povinností podle § 8 odst. 1 tr. ř. lze odmítnout s odkazem na povinnost zachovávat tajnost utajovaných skutečností chráněných zvláštním zákonem nebo státem uloženou nebo uznanou povinností mlčenlivosti; to neplatí,

a) jestliže osoba, která tyto povinnosti má, by se jinak vystavila nebezpečí trestního stíhání pro neoznámení nebo nepřekážení trestného činu, nebo

b) při vyřizování dožádání orgánu činného v trestním řízení o trestném činu, kde dožádaná osoba je současně oznamovatelem trestného činu.

Za státem uznanou povinností mlčenlivosti se podle tohoto zákona nepovažuje taková povinnost, jejíž rozsah není vymezen zákonem, ale vyplývá z právního úkonu učiněného na základě zákona.

Z toho se tedy podává, že:

- ustanovení § 8 odst. 1 věty první tr. ř. nemůže **vyloučit** mj. i povinnost mlčenlivosti samu o sobě bez příslušného zproštění k tomu oprávněným orgánem nebo postupem dle § 8 odst. 5 tr. ř. za podmínek zde uvedených (viz blíže bod III. tohoto stanoviska); kdyby tomu tak bylo, pak by jakoukoli povinnost mlčenlivosti bylo možno „obejít“ na základě úpravy obsažené v § 8 odst. 1 větě první tr. ř.,²⁰

- guvernéř České národní banky je **oprávněn** (a nikoli povinen) vždy zprostit povinnosti mlčenlivosti vyplývající z § 50 odst. 1 zákona o České národní bance; při rozhodování dle § 50 odst. 2 citovaného zákona však posuzuje naplnění hmotněprávní podmínky „veřejného zájmu“ – k tomu, že je téměř vždy naplněna v probíhajícím trestním řízení srov. to, co bylo uvedeno výše,

- povinnost mlčenlivosti i u zaměstnanců České národní banky by byla vždy prolomena (bez zřetele na rozhodnutí guvernéra České národní banky) i v případech uvedených v § 8 odst. 4 pod písm. a) (srov. skutkové podstaty trestných činů nepřekážení trestného činu podle § 167 tr. zák. a neoznámení trestného činu podle § 168 tr. zák.) nebo pod písm. b) tr. ř. (při vyřizování dožádání orgánu činného v trestním řízení, pokud již Česká národní banka učinila trestní oznámení a výsledkem zaměstnance bankovního dohledu má dojít pouze k upřesnění údajů v trestním oznámení uvedených).²¹

Jen pro úplnost je potřebné zdůraznit, že má-li být zasahováno v souvislosti s výsledkem zaměstnance bankovního dohledu jako svědka (popř. je vyžadováno jen sdělení od České národní banky bez výsledku) do bankovního tajemství, státní zástupce z tohoto důvodu činí žádost ve smyslu § 8 odst. 2 tr. ř., guvernéř České národní banky je vázán obsahem žádosti státního zástupce dle § 8 odst. 2 tr. ř. a

²⁰ Úpravu v § 8 odst. 1 větě první tr. ř. by totiž bylo možno v souvislosti s rozhodováním guvernéra České národní banky ve smyslu § 50 odst. 2 zákona č. 6/1993 Sb. chápat i tak, že z ní plyne nikoli povinnost guvernéra striktně vyhovět žádosti o zproštění povinnosti mlčenlivosti (ve vztahu k žádosti dle § 8 odst. 2 tr. ř. je to dáno samo o sobě – oprávnění státního zástupce nebo předsedy senátu či samosoudce zde odpovídá povinnost zde uvedených subjektů žádosti státního zástupce, atd. vyhovět), ale povinnost včas a řádně žádost posoudit a její vyřízení zbytečně neodkládat (srov. i § 2 odst. 4 tr. ř.).

²¹ K uvedené otázce srov. i výkl. stan. č. 6/1999 Sb. v. s. NSZ a dále i rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tz 60/1999 (ASPI) a 8 Tz 110/1999 (ASPI).

nemůže přezkoumávat opodstatněnost, důvody, podmínky a rozsah údajů požadovaných v trestním řízení do podání obžaloby; to přísluší výlučně státnímu zástupci.

III.

Z toho, co bylo v bodě I. uvedeno, je zřejmé, že úprava v § 50 odst. 2 zákona č. 6/1993 Sb. ve spojení s § 25a odst. 4 zákona o bankách (a rovněž ve spojení popř. i s § 8 odst. 2 tr. ř.) představuje jednoznačnou možnost dosáhnout zproštění povinnosti mlčenlivosti stanovenou zvláštním zákonem (v tomto případě zákonem o České národní bance, případně zákonem o bankách, který také upravuje povinnost mlčenlivosti).

Naproti tomu úprava v dnešním § 8 odst. 5 tr. ř. (po novelizaci č. 283/2004 Sb.) stanoví, že nestanoví-li zvláštní zákon **podmínky**, za nichž lze pro účely trestního řízení sdělovat skutečnosti, které jsou podle takového zákona utajovány, nebo na něž se **vztahuje povinnost mlčenlivosti**, lze tyto skutečnosti pro trestní řízení vyžadovat po předchozím souhlasu soudce. Tím není dotčena povinnost mlčenlivosti advokáta podle zákona o advokacii.

Výkl. stan. č. 1/2003 Sb. v. s. NSZ v bodě III. vychází z toho, že „Ustanovení § 8 odst. 4 tr. ř. umožňuje prolomit zákonnou povinnost mlčenlivosti jen v případech **neexistence** právní úpravy, jež by vymezovala povinnost (nebo možnost) sdělovat v určitém zákonem stanoveném rozsahu takto chráněné skutečnosti orgánům činným v trestním řízení pro účely trestního řízení. Taková povinnost (možnost) může být přitom formulována i **obecně**, odkazem na působnost orgánů činných v trestním řízení jako orgánů státu; z této úpravy musí být zřejmé, že se týká prolomení mlčenlivosti právě (také) pro účely trestního řízení.“

Pokud by tedy nastal zcela výjimečný případ, že guvernér České národní banky by i v případě probíhajícího trestního (přípravného) řízení a za splnění stanovených podmínek dovedl, že veřejný zájem na zproštění povinnosti mlčenlivosti dán není (a samozřejmě by nepoukazoval na nadbytečnost úkonu, ale jen na to, že v probíhajícím trestním řízení nespátřuje naplnění této podmínky, a to s poukazem na konkrétní skutečnosti, jež by v jeho rozhodnutí o nezproštění povinnosti mlčenlivosti musely být uvedeny),²² nelze postupovat dle § 8 odst. 5 tr. ř. Nepřichází tedy v úvahu podání návrhu státního zástupce na vydání předchozího souhlasu soudce (jehož příslušnost se určí podle § 26 tr. ř.) k vyžádání skutečností, na něž se vztahuje povinnost mlčenlivosti, protože není splněna podmínka, že zvláštní zákon nestanoví podmínky, za nichž je lze v trestním řízení sdělit.

²² Jakkoli je faktem, že toto rozhodnutí guvernéra České národní banky není klasickým rozhodnutím podle správního řádu, případný závěr o tom, že není dán veřejný zájem uvedený v § 50 odst. 2 zákona o České národní bance, musí být řádně odůvodněn. To platí i přesto, že toto „rozhodnutí“ je nepřezkoumatelné a vůči guvernérovi by přicházelo v úvahu vyvození spíše politické než právní odpovědnosti (vyjma snad případů, které by bylo možno kvalifikovat jako nadržování nebo nepřekážení nebo neoznámení trestného činu nebo případů, kdy přichází v úvahu pořádková opatření; uvádí se pouze pro úplnost).

Zproštění povinnosti mlčenlivosti (rozhodnutí o něm nebo zproštění v případech, kdy důvody pro nezproštění jsou zjevně nedostatečné, jak je tomu právě v případech, kdy jsou shledávány jako nadbytečné) nebo vyhovění žádosti státního zástupce učiněné v souladu s § 8 odst. 2 tr. ř. lze vynucovat pouze jinými prostředky (v zásadě pouze postupem dle § 66 odst. 1 tr. ř., jak to ostatně naznačuje – ve vztahu k jiné problematice – i výkl. stan. č. 4/1999 Sb. v. s. NSZ).

Toto stanovisko bylo vydáno podle ustanovení § 12 odst. 2 zákona o státním zastupitelství.

Nejvyšší státní zástupkyně
Mgr. Marie Benešová, v.r.